

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 6.

V Ljubljani, 31. marcija 1889.

Letnik II.

Setev zelenjadi.

Nobeno drugo vrtnarsko opravilo ni tolikokrat napačno opravljeno kakor zelenjadna setev, zlasti na proste grede.

Seme ne sme biti s prstjo nič bolj na debelo pokrito, nego za dvojno svojo velikost. Pod zemljo spravimo seme z grabljami, ali pa ga pokrijemo s prstjo, ki je pripravljena v ta namen. Za setev v vrste tudi ne delajmo preglobokih jarkov.

Ako nima prst potrebne vlage za kaljenje, poškropi jo previdno in zadostno kmalu po setvi. Ob kaljenji naj bodo obsejane gredice vedno enako vlažne, kajti, ako se grede v tem času le enkrat do dobrega osuše, pogine lahko vsa setev. Ker pa zemlja lahko dobi vsled napretrganega zalivanja trdo skorjo, ki brani nežnim rastlinicam, da ne morejo pribosti iz nje, zato jo je dobro, da se prehitro ne usuši, pokrivati z vejevjem od igličastega drevja, katero zasenčuje, pa tudi ptičem brani do semenskih zrn.

Kar se tiče navadne setve, težko je nevaženemu človeku pravo pogoditi glede gostote. Vedno je bolje redko sejati nego gosto. Navadno je še celo ona setev, o kateri menimo, da je dovolj redka, še vedno pozneje pregosta, ter moramo pozneje posamezne rastlinice izruvat, dokler še sosednim ne škodujejo. Da bode setev enakovredna, dobro je drobno seme pomešati s prstjo ali peskom.

Tudi o setvi onih rastlin, katere potem presajamo, velja vse, kar smo povedali, naj jih sejemo na proste ali gorke grede ali v lonce v sobi. V vrste sejemo lahko gosteje, vendar imej vsaka rastlina dovolj prostora, da se more razvijati.

Če vzgajamo rastline po gorkih gredah, moramo precej, kadar so vzkalile, pridno zračiti, seveda, kolikor vreme dopušča, drugače rade na kvišku nore, posebno po gnojnih gredah.

Priporočeno je rastline, vzgojene po gnojnih, toplih gredah, poprej enkrat na redko presaditi, t. j. pikirati, in jih potem šele na prosto presaditi. Take pikirane rastline dobe kaj lepe in močne korenine ter rasto zelo lepo.

O kumarah.

Kumare so zelenjad, ki je v Slovencih prav zelo razširjena in vedno bolj priljubljena. Posebno veliko kumar pridelujejo za dom in za trg Gorenjci okoli Kranja. Kumar pa pri nas vsaj splošno po kmetijskih vrtilih ne pridelujejo uže dolgo, ampak izza novjših časov, in to je vzrok, da ljudje še ne vedo prav razločevati posameznih sort ter njih porabe, ampak menijo, kumara je kumara, in sejejo kar

navzkriž seme sort, o katerih ne vprašajo, ali so prikladne namenu ali ne. Zatorej tolikokrat tožijo gospodinje, da kumare niso dobro uspevale, da so slabo obrodile, da hitro rumene, da so grenkega okusa, da so majhne, neznatne i. t. d. Dobil si morda seme od najboljše sorte, a ne za setev na prosto, ampak v gorke grede, in vsled tega si pridelal kumare, ki so grenke in ki kar mahoma vse porumene. To je namreč sorta, ki uspeva dobro v gorke gredi, če hočemo imeti prav zgodnje kumare, a ne na prostem. Nasprotno pa tudi ne bodeš imel uspeha, ako seješ v gorke gredo sorto, ki je prikladna za pozno setev na prosto. Imamo nadalje sorte, ki nikdar ne postanejo velike, a so izvrstne, pa le, če jih hočemo v

Podoba 15.

Podoba 16.

jesih dejati. Iz tega, kar smo povedali, izhaja, da imamo za vsako različno porabo tudi posebne, njej prikladne sorte.

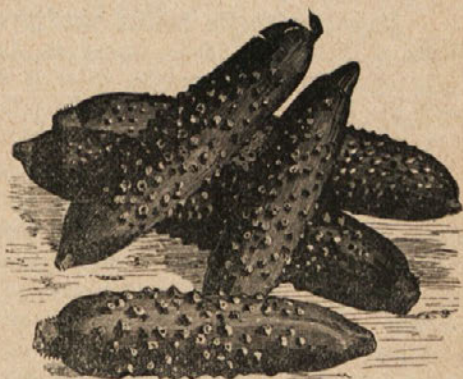
Najprvo razločujemo vse sorte kumar v take, katere vzgojujemo na prostem, in v take, katere sejemo v gorke ali gnojne grede, zato da jih prav zgodaj pridelamo. Zadnje sorte rabijo največ le za salato, niso posebno plodne, a dorastejo zelo hitro, pa tudi kmalu zrumene, kar pa nič ne de, ker jih hitro porabimo, in so tedaj uže one na prostem za rabo.

Kumare, katere sejemo na prosto, so ali dolge sorte ali pa kratke. Tu sem prištevamo tudi male kumarice, katere devamo v jesih, kjer vzdrže vse leto in so priljubljena jed k mesu.

Navajamo tu vseh teh sort kumar take, ki sedaj posebno slove zaradi svoje rodovitnosti in dobrote: Podoba 15. kaže kumaro po imenu Rollisonov telegraf. To je sorta za setev v gorke grede, vzraste 60 do 70 $\frac{1}{2}$ m dolga, je temnozelená in posebno rodna. Porejja semena stoji 25 kr. Podoba 16. kaže kumaro z imenom zeleni Golijat. Ta kumara je najdaljša in zelo izvrstna. Porejja se-

Podoba 17.

Podoba 18.

mena stoji 1 gld. Podoba 17. predočuje kratko zeleno grozdnato kumaro. Porejja semena stoji 15 kr. Podoba 18. kaže pariško grozdnato kumaro cornichon (beri: kornišon), posebno izvrstna sorta za jesih. Porejja semena stoji 15 kr.

Semena teh kumar prodajata Wolfner & Weisz na Dunaji (Wien I. Wallfischgasse Nr. 15.)

Ali naj rode novo vsajena drevesa v prvem letu?

Določen odgovor na to vprašanje dati je zato težavno, ker se je ozirati na starost, na ukoreninjenje, na podlogo, na obliko, na čas saditve in na kakovost zemlje. V obče je to vprašanje zanikati. Kakor hitro misliš, da presajeno drevo ne bode krepko pogvalo, pa mu ne smeš dati roditi; to velja posebno za hruške na divji podlogi. Izkušeno je, da se to dreve nerajše prime nego dreve na kutni. Staremu in močnejšemu drevju tudi ne daj roditi prvo leto po presaditvi, ker ni še proti nadzemeljskim delom svojim dovolj krepko, da bi nove korenine delalo. Kadar je bilo drevo vsajeno zgodaj v dobro, rodno zemljo, kadar so mu podzemeljski deli v ravnotežji z nadzemeljskimi, kadar je zdravo in krepko, tedaj ne škodi nič, ako daš zoreti nekaterim plodom, to je na vsaki veji največ po dvema. Ako zapaziš pozneje, da drevo ni naredilo poganjkov, pa odstrani vse plodove. Če sadjarju sploh nič ni do prvih plodov, in tudi radoveden ni, onda je bolje, da ne da roditi novo vsajenemu drevesu, ker rod vedno slabi, in drevo požene prihodnje leto tem slabše, kolikor več je rodilo. Ako ne mislimo drevju roditi dati, zatremo mu uže cvetje. Tudi cvetje porabi za razvoj obilo redilnih snovi, katere lahko prihraniš za lesno rast. Priporočeno je torej le one cvetne pope puščati, ki

podaljšujejo rodne mladike. Ako pa vender želiš dobiti nekaj plodov, pa pusti le toliko cvetnih popov, kolikor želiš plodov. Če ima drevo posamezne nadzemelske dele, ki so v razmerji z drugimi premočnimi, naj prej le ti rodijo.

N. Gaucher.

Raznotere vrtnarske reči.

Najstanovitnejše tablice po drevesnicah. Po naznanilu časnika kmetijske družbe v Bolcani se dade tablice za napis imen po drevesnicah in botaniških vrtil prav stanovitne napraviti, če se iz dog petrolejevih sodčkov izrežejo, nekoliko postružijo in belo pobarvajo. Na tako pripravljene tablice se dade rastlinska imena prav lepo zapisati, in ostanejo veliko let dobre.

Jama, kamor bode mlado drevo vsaditi, naj se, če le mogoče, uže jeseni izkoplje; izkopana zemlja naj leži na zraku, da popolnoma sprsteni; slaba prst naj se odstrani in z dobro nadomesti. Tako pomešana, uležana prst naj se pa ne vrže vsa na enkrat v jama, ampak polagoma, in ko je jama vsa polna, naj se drevo vsadi na vrh. Ker se prst sama od sebe poseda, usede se tudi drevo samo od sebe dovolj globoko. Naj si naši sadjarji pred vsem zapomnijo to, da drevo s svojimi koreninicami sme največ 2 do 3 palce pod zemljo prititi, da moreta podnebni zrak in dež do njih. To je ena največjih napak pri vsajanju mladega sadnega drevja, da je v ozko jama sadimo globoko, da ondi čepi kakor jetnik v ozki ječi in, ko rasti začne, ne more korenin svojih razsprostiti, zato pa raste klavrno, sad mu rad odpada, in kmalu usahne.

Ne preganjajte netopirjev! Netopir je po podobi svoji grd, in zato ga ljudje, ki ne vedo, da je ena najkoristnejših živali, pobijajo — kmetijstvu na veliko škodo. Netopir je mesojedna žival in se živi ob gosenicah, metuljih, hroščih, posebno navadnih, katerih po noči išče in jih žre. Po izkušnjah je dokazano, da en sam netopir eno samo noč več 100 hroščev polovi. Če preganjamo netopirje, pač je očitno, da preganjamo najboljše varuhe kmetijstva in vrtnarstva. Dolžnost umnega gospodarja bi torej le bila varovati to dobrotljivo živalco in izkušati, da se pomnoži!

Mravlje na sadnem drevju so toliko časa koristne, dokler so na njem listne uši. Kadar pa jih ni več, in po drevju sadje uže zori, potem pa škodujejo mravlje. Ubraniš se jih pa, ako namažeš deblo blizu tal nekaj centimetrov na široko z lanenim oljem in sajami. Mravlje ne prekoračijo nikdar namazanega okoliša.

Da ti breskve, katere nočejo roditi, vender le rode, moraš jim pognojiti s pepelom. V Ameriki, kjer imajo velikanske breskove nasade, izkusili so namreč, da dela pepelika breskve rodne. Pepela natrosi okoli debla, in sicer precej daleč na okrog, najmanj pa toliko daleč, dokler sega krona.

Poslano. Č. gg. kolegam, ki pri meni naročajo semena, cepiče, kutne i. t. d., naznanjam, da nimam teh stvari toliko, da bi mogel vsakemu postreči. Glede semen jim priporočam tvrdko Wolfner & Weisz, Dunaj, Wallfischgasse 15, glede cepičev, kuten, sortimentnega drevja pa N. Gaucher v Stuttgartu ali pa W. Klenert v Gradci.

Janko Žirovnik.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Odgovorni urednik Gustav Pirc.

Tisk J. Blaznikovih naslednikov.